

minerva

|| POLITIKK | SAMFUNN | KULTUR

For sent å ta til vettet?

Av: Odd Gunnar Skagestad - 12. august, 2010

Offentligheten er i ferd med å innse at flyttingen av viktige kultur- institusjoner vil etterlate hovedstadens praktbygninger tomme. Vil myndighetene trekke konsekvensen av det, eller vil de fortsette råkjøret med å sette disse grandiose og tildels meningsløse prosjektene ut i livet?

I sin kronikk ”[Den store flyttesjauen](#)” i Aftenposten søndag 1. ds. tar Peter Butenschøn for seg de omfattende planene som nå forberedes for flytting av hovedstadens kulturinstitusjoner til prangende nybygg, i hovedsak nede ved vannkanten i Bjørvika eller på Vestbanetomten.

Disse grandiose prosjektene har det til felles at de etterlater tomme praktbygninger som ingen synes å ha noen plan for den videre bruken av. Butenschøn lister opp ti aktuelle prosjekter, idet han bemerker at listen over respektable og høyst brukbare bygninger sikkert kunne gjøres lengre.

Ødsling med ressurser

Dét har han rett i. I tillegg til de ti som nevnes (Munchmuseet, Nasjonalgalleriet, Historisk Museum, Vikingskiphuset, Kunstindustrimuseet, Kunst- og håndverksskolen, Geografisk Oppmåling/Statens Kunstakademi, Deichmanske bibliotek, Norges Bank/Samtidskunstmuseet og Norges Veterinærhøyskole), er det kjent at det foreligger flytteplaner for Astrup-Fearnley-museet, Stenersenmuseet, Norsk Teknisk Museum, Oslo Bymuseum, Oslo Fengsel (gamle ”Botsen”) og Utenriksdepartementet – hvorav iallfall de fire sistnevnte institusjoner har tilhold i lokaler som må kunne betegnes som respektable og høyst brukbare bygninger.

Butenschøn påpeker – meget betimelig – at listen over flytteprosjekter representerer ikke bare viktig nasjonshistorie og mentalitetshistorie, men titusener kvadratmeter verdifulle bygningsressurser. Denne ødslingen med ressurser utgjør samtidig en miljøpolitisk utfordring.

Dette er et poeng som nå også synes å bli fanget opp av pressen. Således erklærer Dagbladet 3. ds. på lederplass (under overskriften ”Forlatte bygg”) at ”Det er uhyre slett ressursforvaltning å dumpe det gamle når man får visjoner om noe nytt”. Onsdag 4. ds. følger Aftenpostens aftenutgave opp med en lederartikkel med den treffende overskriften ”Hodeløs byutvikling”, hvor avisen blant annet fremholder ”At vi ikke har fått en offentlig debatt om dette, er en kraftig forsømmelse”. Og fredag 6. ds. slår avisens morgenutgave for godt mål til med hovedoppslag på begge sine førstesider – hoveddelen og kulturdelen – med overskrifter i krigstyper; henholdsvis ”Snart er disse byggene tomme. Ingen vet hva de skal brukes til”, og ”Bygning etter bygning tømmes”. En tosiders reportasje inne i avisen bekrefter at det ikke eksisterer noen plan for åtte ærverdige bygninger i Oslo, og at ingen heller har noen anelse om hvor høye eventuelle ombygningskostnader vil kunne bli.

Debatten som kom for sent

De blant oss som i en årrekke iherdig har forsøkt å få igang en debatt om dette problemkomplekset, kan uten hemninger bifalle Aftenpostens påpekning av at det er en kraftig forsømmelse at ”vi ikke har fått en offentlig debatt om dette”.

Dette er en kritikk som i første rekke rammer de ansvarlige myndigheter – de kommunale såvel som de statlige. Gjennom en årrekke – og spesielt fra og med etableringen i 2003 av fusjonsmonsteret ”Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design” – har vi vært vitne til en utvikling som truer med å skamfere – irreversibelt – vårt urbane kulturlandskap. I andre land synes man ofte det er OK å hegne om landets kulturarv og ta vare på praktbygninger fra en svunnen tid. Ikke som døde skall, men som levende institusjoner som vitner om kontinuitet og historiebevissthet. Våre hjemlige kultokrater har hatt – og har – en motsatt agenda. Undertegnede har i tidligere artikler [omtalt](#) den oppsiktsvekkende ”kulturkabal” for lokalisering av en rekke av byens og landets kulturinstitusjoner, som for et par år siden ble lansert av daværende kulturminister Trond Giske sammen med daværende byrådsleder Erling Lae og hovedstadens kulturbyråd Torger Ødegaard. De planene som der ble bebudet, og som nå gradvis men ubønnhørlig søkes virkeliggjort, går i korthet ut på å fylle opp Bjørvika og

Vestbanetomten med nye såkalte ”signalbygg” samtidig som eksisterende, ærverdige institusjoner rases og de praktbygninger som har huset dem, dømmes til forfall.

I den grad denne utviklingen har vært gjenstand for debatt, har det dreiet seg om en serie *lokaliseringsdebatter*. Lokaliseringsdebatter er noe vi nordmenn virkelig kan, og i spørsmål om *hvor* de omplasserte institusjonene skal havne, har de berørte myndigheter gått adskillige runder hvor media, fagfolk, utbyggingskåte liebhavere og tildels meningmann har gitt sitt besyv med. Derimot har det skortet sterkt på våre øvrigheters villighet til å åpne for debatt om de mest grunnleggende, elementære for ikke å si banale, spørsmålene om *hvorfor* det er så om å gjøre å smadre vår kulturarv – heri inkludert de byrom og bygningsmasser som utgjør den ytre og visuelt viktige del av denne. Og når det gjelder det spørsmålet som Butenschøn reiser i sin kronikk – kravet om at det må redegjøres for en fornuftig og ansvarlig anvendelse av det gamle før man kan beslutte å flytte for å bygge nytt – så har det hittil fra ansvarlig hold vært aldeles tyst.

Monumentalbyggene står for fall

Dette er et krav som både Aftenposten og Dagbladet nå stiller seg bak, og bra er det. Det spørs likevel om det ikke er i seneste laget. Når et slikt krav ikke allerede i utgangspunktet – før de mange flytteprosjektene ble lansert – ble lagt til grunn, så å si som den selvfølge som det burde være, så skyldtes det nettopp at ringeakt for vedkommende institusjoner og deres faglighet samt en grunnleggende antipati mot ”det bestående” herunder de eksisterende bygningsmasser, har vært selve drivkraften bak flytteprosjektene. Med en slik ideologisk plattform har fremtidig bruk – det være seg for de opprinnelige eller for andre verdige formål – vært et ikke-tema for ikke å si et anti-tema. Å betrakte denne bygningsmassen som en *ressurs*, har åpenbart vært en fremmed tanke.

Derfor opplever vi nå at de få monumentalbygninger som har kunnet minne oss om at vi engang var en kulturnasjon, står for fall. Det som står tilbake, er et knippe parallelle, men innbyrdes relaterte prosesser, som ikke har hatt noe annet kjent formål enn å rasere eksisterende livskraftige og tradisjonsrike kulturinstitusjoner, samt å tilfredsstille klåfingrede kulturoperatørers forfengelighet.

Stilt overfor en situasjon og en utvikling som er vanskelig å snu, kan det synes nærliggende å resignere. Det ville likevel være et feilgrep. Det er de valgene som vi gjør idag, som vil skape fremtidens nåtid – og dens dom over sin fortid. De valg vi gjør med hensyn til vårt

urbane kulturlandskap, er fremfor alt *verdivalg*. Det er valg som vi gjør for våre etterkommere, valg som gjelder de fysiske rammer om deres dagligliv herunder deres kulturelle identitet, valg av de verdier som de skal få glede eller ergre seg over. Det er verdier som ikke fremmes gjennom slik hodeløs byutvikling som nå avdekkes. Skal pressens nyvunne interesse bidra til å tenne en gnist av håp om at våre øvrigheter omsider vil ta til vettet og erkjenne at det ennå ikke er for sent å legge de mest vidløftige fraflyttings- og utbyggingprosjektene på is?

- Odd Gunnar Skagestad (f. 1944) arbeider til daglig i UD. Han er en aktiv skribent og samfunnsdebattant, og har tidligere hatt artikler i bl.a. Samtiden, Nytt Norsk Tidsskrift og Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift.